

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Rundskriv

Finanstilsynets kontroll med finansiell rapportering i 2014

RUNDSKRIV:

16/2014

DATO:

02.12.2014

RUNDSKRIVET GJELDER FOR:

Utstedere på Oslo Børs og Oslo Axess
og som har Norge som hjemstat

FINANSTILSYNET

Postboks 1187 Sentrum

0107 Oslo

1 Innledning

Finanstilsynet fører kontroll med den finansielle rapporteringen til foretak som er eller søkes notert på Oslo Børs eller Oslo Axess. Regler om kontrollen er gitt i verdipapirhandelloven med forskrift.

Rundskrivet omhandler enkelte regnskapsmessige forhold som ble vurdert av Finanstilsynet i 2014, herunder:

- verdifall på eiendeler
- kjøp av virksomhet på gunstige vilkår ("bargain purchase")
- betinget oppgjør fra avviklet virksomhet
- opplysninger om ytelser til ledende personer i store foretak
- redegjørelse om foretaksstyring

Finanstilsynets avsluttende brev i kontrollsaker, blir offentliggjort på Finanstilsynets nettsted.

I tillegg omhandler rundskrivet prioriterte områder i kontrollen av årsregnskapet for 2014 og innsendelse av land for land-rapporter.

2 Verdifall på eiendeler

2.1 Pålitelighetsintervall

Finanstilsynet vurderte i 2014 anvendelsen av pålitelighetsintervall ved fastsettelse av bruksverdi i nedskrivningstester. Avhengig av usikkerheten knyttet til den aktuelle eiendelen, ble det etablert et intervall på mellom +/-15 til 30 prosent rundt et innledende bruksverdiestimat. Dersom den balanseførte verdien av eiendelen var innenfor intervallet, ble det ikke gjennomført noen nedskrivning selv om midtpunktet i intervallet var lavere enn balanseført verdi. Intervallet kan illustreres med følgende eksempel der det forutsettes at virkelig verdi av eiendelen er lavere enn bruksverdien: En eiendel som skal testes for verdifall, har balanseført verdi på 130. Foretaket beregner først en innledende bruksverdi på 100, hvor usikkerheten knyttet til kontantstrømmene er tatt hensyn til. Ettersom det er stor estimatusikkerhet knyttet til verdien, har foretaket vurdert at et intervall skal være +/- 30 prosent. Dette gir et pålitelighetsintervall på 70 til 130. Siden balanseført verdi av eiendelen er 130, og dette er innenfor intervallet, foretar ikke foretaket noen nedskrivning.

Etter Finanstilsynets vurdering er bruk av et pålitelighetsintervall i nedskrivningstester ikke i samsvar med IFRS. Etter IAS 36 *Verdifall på eiendeler* er bruksverdi ett enkelt estimat (punkttestimat) og ikke et intervall. Ved fastsettelse av bruksverdi skal det tas hensyn til usikkerhet. Dette kan gjøres enten ved å justere kontantstrømmene eller ved å justere diskonteringsrenten. Det kan også beregnes flere estimater med ulik sannsynlighet. Bruksverdien vil da være det veide snittet av estimatene, jf. IAS 36.32.

2.2 Kontantgenerende enheter

Nedskrivningsvurderinger er sensitive for på hvilket nivå kontantgenerende enheter blir identifisert. Feilaktig fastsettelse av en kontantgenerende enhet på et for høyt nivå kan føre til at eiendeler som genererer høye inngående kontantstrømmer blir gruppert med eiendeler som ikke genererer positive kontantstrømmer. Dette kan igjen føre til at nedskrivninger som skulle vært foretatt, ikke blir gjennomført.

En kontantgenerende enhet er den minste identifiserbare gruppen av eiendeler som generer inngående kontantstrømmer som i all vesentlighet er uavhengige av inngående kontantstrømmer fra andre eiendeler, jf. IAS 36.6. Det er de inngående kontantstrømmene som skal vurderes med hensyn til avhengighet, ikke de utgående kontantstrømmene. Fastsettelse av kontantgenerende enheter innebærer skjønn. Etter Finanstilsynets oppfatning må dette gjøres som en nedenfra og opp-analyse, ikke som en ovenfra og ned-analyse. Dette betyr at foretaket starter med enkelte eiendeler og grupperer disse til man i det vesentligste har uavhengige inngående kontantstrømmer. IAS 36.66-71 har bestemmelser for hvordan kontantgenerende enheter skal identifiseres.

Kontantgenerende enheter skal identifiseres på samme måte fra periode til periode, med mindre en endring er berettiget, jf. IAS 36.72. For å vurdere hva som er berettiget, må det ses hen til definisjonen av en kontantgenerende enhet. Dersom avhengigheten mellom inngående kontantstrømmer endres, vil dette kunne endre fastsettelsen av kontantgenerende enheter.

Finanstilsynet er av den oppfatning at terskelen for å slå sammen eller endre kontantgenerende enheter er høy. Foretak kan ikke slå sammen eller endre enheter for å unngå nedskrivninger. Det må foreligge reelle endringer knyttet til avhengigheten mellom inngående kontantstrømmer for at en endring skal være berettiget.

2.3 Kontantstrømmers varighet ved vurdering av bruksverdi

Etter IAS 36 skal en eiendels forventede økonomiske levetid legges til grunn ved estimering av varigheten på kontantstrømmene. Dersom bruksverdien beregnes for en kontantgenerende enhet, så vil ofte eiendelene som inngår ha ulik levetid. Man må da ta stilling til hvilke eiendeler som er essensielle for den daglige driften. Det er den lengstlevende essensielle eiendelen som er utgangspunktet for vurderingen av tidshorisonten på kontantstrømmene, se IAS 36.49.

Dersom en kontantgenerende enhet inneholder goodwill, vil det i noen tilfeller medføre at et foretak kan legge til grunn evigvarende kontantstrømmer. Det er imidlertid viktig at man i hvert enkelt tilfelle vurderer om goodwill er å anse som en av de essensielle eiendelene. Dersom goodwill ikke er å anse som en av de essensielle eiendelene, kan det ikke legges til grunn evigvarende kontantstrømmer, men tidshorisonten må begrenses til levetiden på den lengstlevende essensielle eiendelen.

2.4 Bruksverdi og virkelig verdi

Det følger av IAS 36 at bruksverdi kan være høyere enn virkelig verdi ettersom en eiers nytte ved fortsatt bruk kan overstige det en markedsaktør er villig til å betale, se BCZ17 – 23. For å sikre at bruksverdi fastsettes på bakgrunn av rimelige estimater, stilles det imidlertid krav til kontantstrømestimatene som benyttes. Etter IAS 36 skal blant annet estimerte kontantstrømmer baseres på rimelige og dokumenterbare forutsetninger og utgjøre ledelsens beste estimat. Ekstern dokumentasjon skal tillegges størst vekt.

I enkelte segmenter innen shipping- og riggsektoren er det normalt at man definerer enkelte eiendeler (skip eller rigg) som kontantgenererende enhet, i tillegg til en eventuell kontrakt. Innen disse segmentene er det ofte velfungerende annenhåndsmarkeder for eiendelene, alternativt tilgjengelige priser på nybygg, som kan gi gode indikasjoner på hva markedet forventer av rater i fremtiden. Disse segmentene karakteriseres gjerne ved stor grad av transparens, lave inngangsbarrierer, sterk konkurranse, små synergier mellom eiendelene og standardiserte tjenester. Det er på denne bakgrunn mindre sannsynlig at fortsatt bruk av eiendelen vil generere en vesentlig høyere kontantstrøm for nåværende eier enn hva en generell markedsaktør vil klare. I slike tilfeller mener Finanstilsynet at ledelsens prognoser i en bruksverdiberegning, må avstemmes med markedets forventninger.

Premissene og kvaliteten på eksterne markedsdata må vurderes i hvert enkelt tilfelle, men foruten en eventuell mer- eller mindre verdi på en tilknyttet kontrakt, vil det generelt forventes at det over tid er betydelig mindre forskjell på bruksverdi og virkelig verdi for denne type eiendeler enn andre eiendeler. Hvis bruksverdien over tid ligger vesentlig høyere enn virkelig verdi fratrukket salgsutgifter, er dette en klar indikasjon på at ledelsens forventninger er for optimistiske.

3 Kjøp av virksomhet på gunstige vilkår

3.1 Måling til virkelig verdi

I en virksomhetssammenslutning kan det av og til forekomme at kjøper gjør et gunstig kjøp ("bargain purchase") der verdien av netto eiendeler overstiger vederlaget. Etter IFRS 3 *Virksomhetssammenslutninger* nr.18 skal kjøper av en virksomhet måle de identifiserbare anskaffede eiendelene og de overtatte forpliktelsene til deres virkelige verdi på overtakelsestidspunktet. Måling av virkelig verdi reguleres av IFRS 13 *Måling av virkelig verdi*. Virkelig verdi er den prisen som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel eller betalt for å overføre en forpliktelse i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet. En velordnet transaksjon er definert som en transaksjon som forutsetter eksponering for markedet i en periode før måletidspunktet for å tillate markedsaktiviteter som er vanlige og normale. Kjøp på gunstige vilkår er å anse som avvikende transaksjoner da foretaket og deres eiere normalt ikke frivillig og bevisst selger eiendeler eller virksomhet til priser under virkelig verdi, jf. IFRS 3 BC 371.

Kjøp på gunstige vilkår synes å oppstå oftere enn hva IASB (International Accounting Standards Board) opprinnelig hadde forventet, se punkt 3.5 under. Finanstilsynet understreker

at punktene i det følgende må tas med i betraktning når det skal vurderes om det foreligger et kjøp på gunstige vilkår.

3.2 Observerbar transaksjonspris og estimert verdi

Transaksjonsprisen som er oppnådd i en velordnet transaksjon, er det beste bevis på virkelig verdi. Det er en presumsjon at observerbare transaksjonspriser har prioritet foran verdsettelse utført i forbindelse med en transaksjon. Denne forståelsen er bekreftet i IFRS 13 gjennom virkelig verdi-hierarkiet.

En kjøper av en virksomhet skal måle en eiendel til virkelig verdi slik andre markedsdeltakere ville benyttet og verdsatt eiendelen, jf. IFRS 3 B43. Ved at virkelig verdi skal fastsettes ut fra markedsdeltakernes perspektiv, kan ikke det overtakende foretakets egen vurdering av fremtidige positive effekter og eget bruk være begrunnelse for et kjøp på gunstige vilkår.

Selv om kjøper mener at prisen som er oppnådd er fordelaktig og lavere enn forventet, betyr ikke det nødvendigvis at transaksjonsprisen ikke utgjør virkelig verdi. I fravær av tvang og press har det formodningen mot seg at en selger ønsker å selge til lavere pris enn virkelig verdi, jf. IFRS 3 BC 381.

Fravær av markedsdeltakere og konkurranse er heller ikke en indikator på at transaksjonsprisen ikke representerer virkelig verdi. Kjøper bør imidlertid i slike situasjoner gjøre ytterligere undersøkelser for å avgjøre om transaksjonsprisen representerer virkelig verdi, jf. IFRS 13 BC 134. Både strategiske og finansielle kjøpere må vurderes når potensielle markedsdeltakere skal identifiseres.

3.3 Fremtidige investeringsbehov

I en virksomhetssammenslutning kan prisen på en eiendel reduseres fordi kjøper må foreta investeringer for å opprettholde eiendelens yteevne. Forventninger om fremtidige utgifter vil redusere prisen en kjøper er villig til å betale og følgelig også redusere virkelig verdi av eiendelen, jf. IFRS 13 BC 39.

Etter Finanstilsynets vurderinger er fremtidige utgifter som enhver markedsdeltaker vil ta hensyn til og som er påkrevd for å opprettholde drift og kapasitet, ikke et spørsmål om å innregne en forpliktelse. Dette er forutsetninger som det må tas hensyn til ved måling til virkelig verdi av eiendeler anskaffet i en virksomhetssammenslutning.

3.4 Økonomisk ukurans og rimelighetstest

Kostprismetoden er en av tre verdsettelsesmetoder som IFRS 13 omtaler og som ofte benyttes for å estimere virkelig verdi av en eiendel, jf. IFRS 13.62. Det følger av IFRS 13 B8 at kostprismetoden gjenspeiler det beløpet som for øyeblikket ville vært nødvendig for å erstatte en eiendels funksjon, det vil si gjeldende gjenanskaffelseskost.

Gjenanskaffelseskost må justeres for ukurans, både fysisk forringelse, funksjonell (teknologisk) – og økonomisk ukurans, for å komme frem til virkelig verdi for en

markedsdeltaker. Økonomisk ukurans er tap i verdi som er forårsaket av eksterne påvirkninger, herunder reguleringer fra myndighetene som krever investeringer med liten eller ingen avkastning. En kjøper vil normalt ikke betale mer for en eiendel enn nåverdien av kontantstrømmene som eiendelen kan generere, og gjenanskaffelseskost må justeres for å reflektere dette, jf. IFRS 13 B9.

Gode interne kontrollsystemer og bruk av uavhengige verdsettelsesekspertter vil redusere risikoen for feil i verdsettelsen, jf. IFRS 3 BC 375. Bruk av uavhengige eksperter innen verdsettelse, fratår likevel ikke ledelsen ansvar for å sikre at benyttede verdsettelsesmetoder og forutsetninger er hensiktsmessige. En revurdering av et kjøp på gunstige vilkår, bør inkludere en rimelighetstest av hele transaksjonen.

3.5 ESMA-rapport om kjøp på gunstige vilkår

Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndigheten (ESMA) har gjennomført en undersøkelse av virksomhetssammenslutninger i 2012-årsregnskapet til 56 foretak i Europa.¹ Gjennomgangen viser at kjøp på gunstige vilkår ble innregnet i 11 prosent av sammenslutningene. Kjøp på gunstige vilkår synes derfor å oppstå oftere enn hva IASB opprinnelig hadde forventet. En tredjedel av foretakene ga ingen informasjon og forklaring på hvorfor transaksjonen resulterte i en gevinst. ESMA har oppfordret IASB til å forbedre noteopplysningskravene i IFRS 3 i forbindelse med det pågående prosjektet om noteopplysninger.

4 Betinget oppgjør fra avviklet virksomhet

Vederlaget i en salgstransaksjon vil kunne avhenge av resultatet til den avhendende virksomheten i en angitt periode ("earn-out"). En avviklet virksomhet skal presenteres etter IFRS 5 *Anleggsmidler holdt for salg og avviklet virksomhet*. Etter IFRS 5.35 skal justeringer i inneværende periode av beløp som er presentert tidligere for avviklet virksomhet, og som er direkte knyttet til avhendingen av en avviklet virksomhet i en tidligere periode, klassifiseres separat for avviklet virksomhet. Det skal opplyses om arten av og beløpet for slike justeringer.

I IFRS 5.35 a) er det vist til at avklaring av justeringer av kjøpsprisen er et eksempel hvor slike justeringer kan oppstå. Finanstilsynet er av den oppfatning at IFRS 5.35 kommer til anvendelse på "earn-outs" mottatt i etterkant av en salgstransaksjon. Dette er en justering av den opprinnelige prisen og skal klassifiseres som "ikke videreført virksomhet".

¹ ESMA Report 16 June 2014 No. 643 "Review on the application of accounting requirements for business combinations in IFRS financial statements":

http://www.esma.europa.eu/system/files/2014-643_esma_report_on_the_ifrs_3.pdf

5 Opplysninger om ytelser til ledende personer i store foretak

Finanstilsynet gjennomførte i 2014 en undersøkelse av lederlønsrapporteringen i et utvalg årsrapporter for 2013. Undersøkelsen omhandlet for hvilken periode informasjon om ytelser til ledende ansatte var gitt. Foretakene som ble vurdert inngår i OBX-indeksen på Oslo Børs, og undersøkelsen viste at rapporteringen av variabel godtgjørelse (bonus) varierer. Noen foretak ga opplysninger om slik godtgjørelse som ble opptjent i 2012 og utbetalt i 2013. Disse foretakene ga i årsrapporten for 2013 ikke opplysninger om godtgjørelse opptjent i 2013. Andre foretak rapporterte om godtgjørelse som var utbetalt og opptjent (men ikke utbetalt) i 2013.

Finanstilsynet antar at den varierende praksisen kan ha sin bakgrunn i ulik forståelse av regnskapsloven § 7-31b. Etter bestemmelsen skal store foretak rapportere om samlet godtgjørelse og andre fordeler som er gitt til ledende ansatte, styremedlemmer med flere.² Opplysningene om lederlønn skal minst omfatte: "*... den totale lønn vedkommende har mottatt eller opptjent for tjenester ytt i løpet av regnskapsåret*".

Etter Finanstilsynets vurdering følger det naturlig at det skal opplyses om både mottatt og opptjent avlønning for tjenester som er ytt i løpet av perioden. En årsrapport skal derved inneholde opplysninger om totalavlønningen for regnskapsåret, uavhengig av om utbetaling først skjer neste år. Tilsvarende skal det ikke gis opplysninger om godtgjørelse opptjent foregående år som kommer til utbetaling påfølgende regnskapsår. Der størrelsen på den variable godtgjørelsen ikke er kjent når det skal rapporteres, må foretakene etter beste evne estimere forpliktelsen og opplyse om denne. Det skal gis sammenligningstall slik at totallønnen for et år kan sammenholdes med tilsvarende tall for fjoråret, se IAS 1.38. Det er etter Finanstilsynets mening ikke naturlig å forstå bestemmelsen slik at det oppstilles to alternativer der det enten kan opplyses om godtgjørelsen som er mottatt eller godtgjørelsen som er opptjent.³

6 Redegjørelse om foretaksstyring

Noterte foretak med Norge som hjemstat skal etter regnskapsloven § 3-3b gi en årlig redegjørelse for sine prinsipper og praksis for foretaksstyring. Redegjørelsen skal inntas i eller henvises til i styrets årsberetning.

Finanstilsynet gjennomførte i 2014 en undersøkelse av et utvalg noterte foretaks redegjørelser om foretaksstyring. Det ble vurdert om foretakene etterlevde kravene i regnskapsloven, herunder om redegjørelsen omfattet:

- en begrunnelse for eventuelle avvik fra NUES-standarden

² Store foretak er allmennaksjeselskap, noterte foretak mv., se § 1-5.

³ Se EYs "IFRS i Norge" side 577 der det anbefales å opplyse om den regnskapsmessige kostnaden.

- en beskrivelse av hovedelementene i foretakets/konsernets systemer for internkontroll og risikostyring for regnskapsrapportering
- sammensetningen til styret og andre selskapsorganer, inkludert en beskrivelse av hovedelementene i gjeldende instruksjoner og retningslinjer
- vedtektsbestemmelser som (i) avviker allmennaksjeloven kapittel 5, (ii) regulerer styresammensetning og (iii) gir adgang til tilbakekjøp av egne aksjer eller kapitalutvidelser

De fleste foretakene som ble undersøkt, hadde dekkende redegjørelser for foretaksstyring og oppfylte regnskapslovens krav. Enkelte foretak hadde mangelfulle beskrivelser som bare delvis dekket innholdskravene i § 3-3b, særlig knyttet til systemer for internkontroll og risikostyring for rapportering, hovedelementene i styreinstruksjoner og vedtektsbestemmelser som avviker fra allmennaksjeloven kapittel 5. Det ble likevel ikke avdekket rapporteringsavvik som ble ansett som vesentlige. Finanstilsynet gjør oppmerksom på at lovkravene i regnskapsloven må oppfylles av alle noterte foretak med Norge som hjemstat. Mangelfulle redegjørelser for foretaksstyring vil også kunne utgjøre et brudd på Oslo Børs' regler for noterte foretak.

7 Prioriterte områder i kontrollen av årsregnskapet for 2014

ESMA publiserte "European common enforcement priorities for 2014 financial statements"⁴ 28. oktober 2014. Her beskrives områder som ESMA mener noterte foretak bør være spesielt oppmerksomme på når de avlegger årsregnskapet for 2014. Dette gjelder forhold knyttet til følgende områder:

- konsolidering av datterselskaper og relaterte noteopplysninger
- behandling av felleskontrollerte ordninger og relaterte noteopplysninger
- innregning og måling av eiendel ved utsatt skatt

Finanstilsynet vil ha oppmerksomhet på disse områdene i kontrollen med årsregnskapene for 2014, i tillegg til prioriterte områder fra tidligere år som fortsatt er aktuelle. Finanstilsynet følger videre bransjer som er viktige for Oslo Børs, det vil si bransjer innenfor olje og energi, shipping og sjømat.

8 Innsendelse av land for land-rapporter (LLR)

Innsendelse av årsrapporter og delårsrapporter til Finanstilsynet etter verdipapirhandelloven § 5-12 (2) anses oppfylt ved lagring i den offisielle lagringsmekanismen (OAM) ved Oslo

⁴ http://www.esma.europa.eu/system/files/2014_1309_esma_public_statement_-_2014_european_common_enforcement_priorities.pdf

Børs, jf. § 5-12 (1). Finanstilsynet legger til grunn at tilsvarende gjelder for land for land-rapporter. Foretakene skal dermed ikke sende rapporter eller meldinger separat til Finanstilsynet.

Anne Merethe Bellamy
direktør for markedstilsyn

Gaute S. Gravir
seksjonssjef

Kontaktpersoner:

Spesialrådgiver Tine Svae, tlf. 22 93 97 84,

e-post: tine.svae@finansstilsynet.no

Seniorrådgiver Unni Persson Moseby, tlf. 22 93 97 22,

e-post: unni.persson.moseby@finansstilsynet.no

FINANSTILSYNET

Postboks 1187 Sentrum

0107 Oslo

POST@FINANSTILSYNET.NO

WWW.FINANSTILSYNET.NO